

Bjälken i det egna ögat – leder mångfaldsdiskussionen till verklig heterogenitet?

Malcom Kyeyune*

Det finns många saker i vår samtid som det – åtminstone vid första anblicken – råder nästan total konsensus kring. Att demokrati är något bra är exempelvis något som nog inte ens de mest kufiska bland oss skulle tveka att skriva under på. Många gånger är det dock dessa, till synes okontroversiella eller okomplicerade frågor, som är bland de mest förrädiska, därför att de ibland ganska stora meningsskiljaktigheterna och konfliktlinjerna ligger dolda under ytan av konsensus och samförstånd.

För att ta exemplet demokrati igen: ja, alla tycker att demokrati är bra; men alla tycker inte att ett land som Storbritannien ska kunna lämna EU bara för att en majoritet råkade rösta för utträde. Det är, åtminstone enligt vissa, helt enkelt inte ”riktig demokrati” om folk får bestämma lite vad som helst, samtidigt som andra då gärna flikar in att just detta är själva poängen med demokrati – även om det nödvändigtvis inte är det bästa alternativet utifrån en ekonomisk synvinkel.

---

* Malcom Kyeyune är skribent för bland annat *Fokus*, *Göteborgs-Posten* och *Kvartal*.

En mångfald av vad?

Lugna vatten döljer ofta kraftiga undervattensströmmar, med andra ord. Det är värt att komma ihåg när man diskuterar en fråga som ”mångfald” – speciellt då frågan är både kontroversiell och politiskt känslig, trots att i princip ingen i landet skulle hävda att mångfald i sig är någonting dåligt. För vilken general, stabschef, kommunalråd eller minister skulle på allvar tro att tillgång till flera olika perspektiv är sämre än att alla tycker och tänker exakt likadant?

Men även här döljer sig allvarliga konflikter eftersom striden under ytan handlar om vad begreppet mångfald egentligen innebär. Det är en viktig fråga att besvara, och kanske är det av just av den anledningen som vi så sällan verkar vilja fundera över svar? Om vi tar frågan om mångfald i medier som utgångspunkt, måste vi således kunna klargöra – åtminstone för oss själva – vilken sorts mångfald det är vi faktiskt strävar efter liksom varför vi eftersöker just sådan mångfald.

Det är kanske ett obekvämt påpekande, men människor som jobbar inom media är inte överdrivet representativa för den svenska befolkningen som sådan. Faktum är att journalistkrået snarare sticker ut åt andra hållet. Ungefär hälften av Sveriges journalister bor i Stockholms län; få bor i förorter, och journalisterna är överlag koncentrerade till tätorternas mer välbeställda områden. Rent politiskt är polariseringen om möjligt ännu mer dramatisk: fick bara journalister rösta skulle Vänsterpartiet vara det överlägset största partiet, samtidigt som Moderaterna hade behövt vänja sig vid ett liv farligt nära riksdagssparren(!). Sverige-

demokraterna hade överhuvudtaget inte varit en faktor i svensk politik.

Många har använt denna statistik för att göra enkla retoriska poänger: om ni verkligen bryr er så mycket om mångfald, varför gör ni inte något åt bristen på mångfald på er egen bakgård? Detta är synd, eftersom vi har med en reellt intressant fråga att göra, en fråga som förtjänar bättre än att fungera som ett slags debattekniskt tjuvnyp.

Återigen är problemet att det sannolikt finns mycket få människor som skulle förneka att en bredare mångfald av såväl olika politiska perspektiv och bakgrundshistorier gör journalistik bättre. En person som drivs av övertygelsen att så mycket mångfald som möjligt leder till kvalitativt bättre journalistik bör således se denna brist som ett problem, på samma vis som att andra sorters brist på perspektiv är områden för förändring och förbättring. Och när vi ändå är inne på ämnet: varför stanna vid politik? Om bristen på moderater är ett problem, varför är inte bristen på människor från utanför tätorterna ett minst lika stort problem?

Detta är inte retoriska frågor jag ställer, även om läsaren kanske lätt drar en sådan slutsats, då svaren på dessa frågor egentligen inte är särskilt svåra. Människor kämpar för olika saker, men abstrakta ideal väger alltid lättare än konkreta problem som drabbar den egna personen eller någon närstående.

Kampen om ”mångfald” inom medier handlar ofta i praktiken – men mer sällan i retoriken – om tämligen små skillnader, som hudfärg och efternamn. Det är ändå små problem jämfört med faktumet att alla involverade delar samma sorts språk, politisk åskådning,

levnadsmönster och klassbakgrund. Varför? Jo, för att medierna är mitt uppe i en allvarlig kris; ett hela-havetsstormar där stolar långsamt försvinner, och både de som sitter på stolarna och de som står utan blir allt mer fokuserade på att inte bli utan.

Bristen på intresse av att låta moderata och sverigedemokratiska journalister få en del av kakan avfärdas ofta som en sorts hyckleri, men det kan lika gärna beskrivas som en ganska kallhamrad realism. I dagsläget finns det inte några större reservlager av högersympatiserande journalister, vilket innebär att de skulle behöva utbildas. När det inte ens finns jobb åt de journalister vi har – helt oaktat vilket parti de råkar rösta på! – vad är egentligen meningen med att försöka dryga ut antalet tävlande, när antalet stolar inte kommer öka?

Är andra produktionsfaktorer viktigare?

Bör vi egentligen ha mer mångfald i medier? Är det något som det är viktigt att kämpa för, anno 2021? Anledningen till att debatten kring svaren på dessa frågor bitvis blir så hätsk och infekterad idag är att frågorna helt enkelt är ganska missvisande. På ytan framstår dilemmat som huruvida fler perspektiv inom media är önskvärt, samtidigt som alla vet att genuint fler perspektiv, gällande geografi eller politik, är något mycket orealistiskt inom branschen idag, av rent praktiska och ekonomiska skäl. Under ytan är det faktiskt dilemmat ett annat, som liknar frågan om vem det är som ska få plats i livbåtarna på Titanic, när det helt enkelt inte finns nog med livbåtar åt alla?

Mångfaldsfrågan handlar inte om ”hur vi går tillväga för att få fler människor från Norrlands inland att jobba inom mediebranschen?” utan ”vilka kommer som stå kvar på däck när den sista livbåten är sjösatt?”. De som argumenterar att livbåtarna borde innehålla lika många med mörk hudfärg som ljus hudfärg har en poäng; men de som menar att man borde singla slant kan också ha en poäng. I ett läge där insatserna är höga, samtidigt som alla alternativ kommer att lämna någon i sticket, så finns det inget alternativ där alla berörda kan bli nöjda.

Kanske är detta inte ett särskilt populärt sätt att se på dessa konflikter, men det bör tilläggas att journalister och andra i medierna knappast är unika. Samma sorts kamper om mångfald – där i princip alla stridande liknar varandra kulturellt och socialt – sker just nu i akademien och i forskningsvärlden, av precis samma anledningar. Stolar plockas bort samtidigt som de tävlande fylls på, vilket gör både retoriken hårdare och armbågarna vassare.

Rättvisa för medelklassen?

Talet om ”rättvisa” och ”representation” blossar idag upp i område efter område, där den gemensamma nämnaren alltid tycks vara medelklassyrken som har drabbats av stagnation och kris. Och ja, kanske är det ”rättvist” i ett sådant läge att sparka vissa och ge deras jobb till andra med hänsyn till, säg, deras sexuella läggning eller hudfärg? Kanske är det försvarligt att placera kvinnor och barn i livbåtarna på Titanic, eller att lämna äldre människor kvar på däck efter-

som de inte skulle leva särskilt många år till även om de räddades? Men skulle vi verkligen se denna brutala ransonering av livbåtsplatser – oavsett ransoneringens nödvändighet, eller styrkan i argumenten vi lutade oss mot – som något att hylla? Som någon sorts seger för rättvisan?

Kort sagt: varför väcker dessa strider om etnisk representation, om icke-vita och rasifierades kamp för mångfald, så starka känslor, så mycket ilska och förbittring, idag? Det finns åtminstone två tänkbara svar på den frågan: Det första svaret är att rasismen är så ingrodd i Sverige att själva tanken på att dela arbetsplats med folk med en annan hudfärg är så otänkbar för många att de verkligen är villiga att kämpa med näbbar och klor för att undvika en sådan framtid. Det andra, mycket mer deprimerande svaret, är att alla som deltar i denna kulturkamp, oavsett vilken sida de står på, vet att det som man egentligen slåss för egentligen inte spelar någon roll.